

**ΟΜΙΛΙΑ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ 1η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2015:  
Η ΕΠΙΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΓΚΗ ΣΥΜΠΛΗΞΗΣ ΜΕΤΩΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ  
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ**

---

## **Η Εξωστρεφής «Ανάπτυξη» η αιτία καταστροφής των λαϊκών στρωμάτων**

**ΜΙΧΑΛΗΣ ΔΑΓΤΖΗΣ**

Πέρα από τη συστημική προπαγάνδα που επιδιώκει συνεχώς να ενοχοποιήσει τα ίδια τα λαϊκά στρώματα για την κατάσταση που έφτασε η ελληνική οικονομία και τις μυθολογίες μεγάλου κομματιού της Αριστεράς για τα αίτια της κρίσης, η Περιεκτική Δημοκρατία (ΠΔ) και ο Τάκης Φωτόπουλος κατάφερε να κάνει μια ανάλυση για το πώς φτάσαμε εδώ που βάζει στο κέντρο του προβλήματος το ίδιο το σύστημα της οικονομίας της αγοράς και τη διεθνοποιημένη μορφή που έχει πάρει σήμερα κατά τη φάση της νεοφιλελεύθερης νεωτερικότητας που βρισκόμαστε, η οποία δίνει απαντήσεις για τα ποια πρέπει να είναι τα βήματα μιας πολιτικής που στόχο θα έχει το συμφέρον των πολλών, των θυμάτων δηλαδή της παγκοσμιοποίησης. Η κρίση της ελληνικής οικονομίας είναι χρόνια και έχει στον πυλώνα της το εξωστρεφές μοντέλο ανάπτυξης που υιοθετήθηκε μεταπολεμικά το οποίο κορυφώθηκε με την ένταξή μας στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη που είχε ως συνέπεια το συνεχές άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης. Το άνοιγμα αυτό ήταν που δημιούργησε και το τεράστιο Χρέος (στο οποίο βοήθησε και Ευρωζώνη μέσω του εύκολου δανεισμού) το οποίο είναι συνέπεια και όχι αιτία της κρίσης, εν αντιθέσει με όσα λέει η Αριστερά μας. Η φούσκα αυτή έσκασε με το ξεσπασμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-08. Ας μπορούμε όμως πιο βαθιά στην εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας.

Όπως είπαμε η αναπτυξιακή στρατηγική της κυρίαρχης ελίτ μεταπολεμικά ήταν ένα μοντέλο ΕΞΩΣΤΡΕΦΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, που βασίζεται στη ξένη αγορά και τεχνολογία,

καθώς και το ξένο κεφάλαιο και κορυφώθηκε με την ένταξη στην ΕΕ και τη συνθήκη του Μάαστριχτ.

## **Η ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ Η ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΔΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ**

Η κύρια αιτία της δομικής κρίσης είναι το δευρυνόμενο άνοιγμα μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης, το οποίο ήρθε ως επακόλουθο του εξαρτημένου χαρακτήρα της αναπτυξιακής διαδικασίας στην Ελλάδα, δηλαδή μιας ανάπτυξης που δεν βασιζόταν στις δυνάμεις της ίδιας της χώρας. Έτσι οδηγηθήκαμε σε ένα στρεβλό επενδυτικό πρότυπο μιας εξωστρεφούς ανάπτυξης που δεν δημιούργησε ποτέ μεταποιητική παραγωγική δομή. Και σε ένα αντίστοιχο εξωστρεφές καταναλωτικό πρότυπο, ως τμήμα της εξωτερικής αγοράς παρά της εσωτερικής. Δηλαδή μια καταναλωτική κοινωνία που δεν βασιζόταν στην ανάπτυξη μιας μαζικής αγοράς για τα εγχώρια προϊόντα αλλά αποτελούσε τμήμα της παγκόσμιας αγοράς.

### **[Α]. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΟΜΗ**

#### **[1]. Ο ρόλος της ξένης αγοράς**

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά μιας εξωστρεφούς ανάπτυξης είναι η στήριξη στην ξένη αγορά, δηλαδή στις εξαγωγές, που όχι μόνο χρηματοδοτούν τις εισαγωγές, αλλά και αποτελούν τον κύριο παράγοντα μεγέθυνσης της οικονομίας. Η ιδιοτυπία όμως του ελληνικού εξωστρεφούς αναπτυξιακού μοντέλου είναι ότι η εξωστρέφειά του δεν εκδηλώνεται, όπως συνήθως, με τον εξαγωγικό χαρακτήρα της οικονομίας. Παρατηρούμε ότι η αναλογία εξαγωγών στις εξαγωγές έπεσε από 44% το 1950 στο 32,5% το 2008. Αντίθετα, η εξωστρέφεια εκδηλώνεται:

- Εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από εμβάσματα μεταναστών, ναυτικών και τουριστικό συνάλλαγμα ΚΑΙ εισαγωγή κεφαλαίων. Αυτοί οι παράγοντες είναι δεδομένο ότι δεν μπορούν να οικοδομήσουν παραγωγική δομή δλδ. έλλειμα στο Εμπορικό Ισοζύγιο.
- Παράλληλα η εξάρτηση από εξωτερικό εμπόριο διπλασιάστηκε δλδ. κατάληψη της ελληνικής αγοράς από ξένα βιομηχανικά προϊόντα.

Το Εμπορικό Ισοζύγιο δηλαδή καλύφτηκε από τις εισροές εισοδήματος και κεφαλαίου από το εξωτερικό.

#### **[2]. Ρόλος του ξένου κεφαλαίου και η «Βιομηχανική Άνοιξη»**

Η ελληνική αγορά από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1970 μπήκε σε μία φάση εξαρτημένης εκβιομηχάνισης. Σε αυτό συνέβαλε η άνοδος της

Χούντας που καταπίεσε έντονα τα κινήματα και την αριστερά με αποτέλεσμα την εξάλειψη απεργιακών κινητοποιήσεων και συνεπώς η έκβαση της κοινωνικής πάλης να είναι υπέρ του κεφαλαίου. Έτσι η ελληνική αγορά έγινε πιο ελκυστική σε επενδύσεις λόγω του συμπιεσμένου εργασιακού κόστους. Τα αποτελέσματα ήταν εν τούτοις λιγοστά. Δεν υπήρξαν σημαντικές ξένες επενδύσεις παρά μόνο στους τομείς αλουμίνιο, δυλιστήρια, χημικά. Έτσι οδηγήθηκε ο ελληνικός καπιταλισμός σε στασιμότητα μέσω της μείωσης της ανάπτυξης εξαγωγών. Δηλαδή κατά τη δεκαετία αυτή είχαμε απλά μία ευκαιριακή ανάπτυξη.

Παράλληλα είχαμε μία συνεχής επέκταση τριτογενούς τομέα, εξαιτίας της απουσίας ισχυρής μεταποίησης και μια ένισχυση καταναλωτικών δομών δλδ. άνοιγμα παραγωγής-κατανάλωσης

### **[3]. Ρόλος του ελληνικού κεφαλαίου**

Καθόλη τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου οι επενδύσεις στη μεταποίηση παρέμειναν αρκετά χαμηλά σε σχέση με τις συνολικές επενδύσεις. Αντίθετα ο κύριος όγκος επενδύσεων ήταν σε έργα υποδομής. Π.χ. την περίοδο 1950-1989 των 40% των συνολικών ιδιωτικών επενδύσεων απορροφήθηκε στην οικοδομή. Ακόμα ενέργεια, μεταφορές, επικοινωνίες.

Οι περιορισμένες επενδύσεις στη μεταποίηση ήταν σε ελαφρά καταναλωτικά αγαθά (τρόφιμα, καπνός, έπιπλα, κ.λπ.) ήταν δασμοβίωτες και κάλυπταν το 1980 το 60% της παραγωγής και τα 2/3 της απασχόλησης στη μεταποίηση. Αυτές οι βιομηχανίες με την ένταξη στην ΕΟΚ και την εξάλειψη της κρατικής προστασίας δεν άντεξαν στον ανταγωνισμό, με συνέπεια ορισμένες να τις αναλάβει το ξένο κεφάλαιο και άλλες να κλείσουν οριστικά.

### **[B]. ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ**

Το καταναλωτικό πρότυπο που φτιάχτηκε δεν ευνοούσε την ανάπτυξη μαζικής αγοράς για τα εγχώρια βιομηχανικά προϊόντα. Σε αυτό έπαιξε σημαντικό ρόλο η εισοδηματική ανισότητα. Με την Ελλάδα να είχε προ κρίσης το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζομένων που βρίσκονταν στα όρια της φτώχειας. Έτσι φτιάχτηκε μια καταναλωτική δομή όπου οι οικονομικά ισχυρότεροι προτιμούσαν ευρωπαϊκά προϊόντα λόγω υψηλότερης τεχνολογίας και οι φτωχότεροι τα χαμηλής ποιότητας κινέζικα εισαγόμενα. Ακόμα ο παράγοντας «επίδειξη» διαδραμάτισε το δικό του ρόλο στην προώθηση ξένων προϊόντων. Έτσι το αποτέλεσμα ήταν να εμποδίζεται η ανάπτυξη εσωτερικής αγοράς.

Όπως γίνεται αντιληπτό από τις προαναφερθείσες παραγωγικές αλλά και καταναλωτικές συνθήκες ισχυρός μεταποιητικός τομέας δεν φτιάχτηκε ποτέ στην Ελλάδα.

## ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟΥΣΙΑΣ ΙΣΧΥΡΟΥ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

- **Οικονομία υπηρεσιών:** κοινό χαρακτηριστικό της περιφέρειας/ημι-περιφέρειας. Βέβαια, παρατηρούμε ότι και στο κέντρο έχουν αυξηθεί οι υπηρεσίες σε σχέση με παλαιότερα, το οποίο όμως έχει διαφορετική αιτία από ότι στην περιφέρεια. Ενώ στο κέντρο είναι αποτέλεσμα της αποβιομηχάνισης που έλαβε χώρα κατά τη άνοδο της Νεοφιλελεύθερης Παγκοσμιοποίησης και το άνοιγμα των αγορών με την μεταφορά σταδίων τη παραγωγής στους οικονομικούς «παραδείσους» της ανατολής, στην περιφέρεια είναι αποτέλεσμα της εξαρτημένης εκβιομηχάνισης. Δηλαδή, όσοι δεν μπορούσαν να βρουν δουλειά στον περιορισμένο πρωτογενή τομέα στρέφονταν προς τις υπηρεσίες. Έτσι είχαμε τη διαρκή αύξηση των **αυτοαπασχολούμενων** και την τεράστια **παραοικονομία** ως αποτέλεσμα της φοροδιαφυγής.
- **Χαμηλή παραγωγικότητα/ανταγωνιστικότητα:** Η απουσία σημαντικού βιομηχανικού τομέα σημαίνει απουσία εφαρμοσμένης έρευνας και ανάπτυξη τεχνολογίας & χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο εργατικού δυναμικού. Συνέπεια της χαμηλής παραγωγικότητας είναι η χαμηλή ανταγωνιστικότητα με δυσμενή αποτελέσματα στο Εμπορικό Ισοζύγιο. Επομένως η έλλειψη επενδύσεων στην παραγωγική δομή έκαναν την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων να βασίζεται στο χαμηλό τους κόστος που βασιζόταν α) Συμπίεση εργατικού κόστους (μετεμφυλιακά καθεστώτα, Χούντα), β) Δασμολογική προστασία. Αυτά τα στοιχεία πήγαν περίπατο χάρης της αύξησης της δύναμης των συνδικάτων και της εισόδου στην ΕΟΚ, η οποία εξαφάνισε τους προστατευτικούς δασμούς.
- **Ελλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών:** το οποίο καλύφτηκε από το δανεισμό.

## ΠΩΣ ΕΓΙΝΕ Η ΔΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ

Τα δομικά προβλήματα του μεταπολεμικού μοντέλου της εξωστρεφούς ανάπτυξης έγιναν **δημοσιονομικά** υπό την μεταπολιτευτική διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Έτσι, αφού δεν τήρησε τις προεκλογικές της δεσμεύσεις για έξοδο από ΕΟΚ και τη δημιουργία ενός μοντέλου αυτοδύναμης ανάπτυξης, κάτι που θα απαιτούσε να συγκρουστεί με το ντόπιο και ξένο κεφάλαιο, το μόνο που μπορούσε να κάνει για να συγκαλύψει ουσιαστικά την ανεργία αλλά και να φέρει ανάπτυξη ήταν η **επέκταση του δημοσίου τομέα**. Αυτή η επέκταση ήταν κατά τη δεκαετία του 1980 υπεύθυνη για την ανάπτυξη του ΑΕΠ. Δηλαδή, γίνεται αντιληπτό ότι η διόγκωση του Δημοσίου δεν είναι αιτία της κρίσης αλλά σύμπτωμά της και όπως θα δούμε στη συνέχεια η διόγκωση αυτή δεν ξεπέρασε τους ευρωπαϊκούς μέσους όρους. Η επέκταση αυτή όμως δεν ήταν παραγωγική, καθώς ενώ

ο ευρύτερος δημόσιος τομέας αύξησε μεν τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ οι δημόσιες επενδύσεις παρέμειναν ίδιες. Αυτή η οικονομική μεγένθυση δεν βασίστηκε στην επέκταση της παραγωγικής δομής αλλά στην κατανάλωση (προσλήψεις δημοσίων υπαλλήλων, αυξήσεις μισθών, συντάξεων κ.λπ.), η οποία τροφοδοτούνταν μέσω δανεισμού, που ενισχύθηκε με την ένταξη στην Ευρωζώνη λόγω ισχυρού νομίσματος. Επομένως χτίστηκε ένα κράτος-πρόνοιας και ένας δημόσιος τομέας με τελείως διαφορετικό τρόπο από ότι χτίζεται παραδοσιακά. Δηλαδή αντί να βασιστεί στη βαριά φορολογία του κεφαλαίου κάνοντας αναδιανομή του πλούτου, μετριάζοντας έτσι τις επιπτώσεις του μηχανισμού της αγοράς από τον οποίο επωφελούνται οι έχοντες, βασίστηκε στα δανεικά αφήνοντας ανέγγιχτα τα συμφέροντα των προνομιούχων κοινωνικών στρωμάτων. Τα δύο αυτά στοιχεία α) του δανεισμού, και β) των λίγων δημοσίων εσόδων δημιούργησαν το χρόνιο πρόβλημα του ελληνικού δημοσίου χρέους.

**[Παρένθεση για το «μεγάλο» κράτος:** Καλλιεργείται ως τμήμα της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης η θέση ότι για τα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας φταίει ο τεράστιος κρατικός τομέας, οπότε προτείνεται ως λύση ο περιορισμός του και η ιδιωτικοποίηση του. Στη σημερινή εποχή όπου κυριαρχούν οι πολυεθνικές, οι οποίες ελέγχουν το 80% της παγκόσμιας παραγωγή, η οικονομική ανάπτυξη περνά μέσα από την ιδιωτικοποίηση των πάντων που έχει ως συνέπεια τον περιορισμό του κρατικού ρόλου στην οικονομία και την απελευθέρωση των αγορών. Τα στοιχεία που έχουμε από την Παγκόσμια Τράπεζα και από άλλες στατιστικές δείχνουν μια καθαρή εικόνα για το μεγάλο «ασθενή»: δημόσιοι υπάλληλοι 2002 11,4% του εργατικού δυναμικού με τον μέσο όρο της ΕΕ να είναι στο 16% με της Γαλλίας να φτάνει στο 30%. Το 2010 η απογραφή που είχε γίνει έδειξε ότι φτάσαμε στο 15%, δηλ. κοντά στο μ.ο της ΕΕ.]

**Συμπερασματικά:** Το μοντέλο της εξωστρεφούς ανάπτυξης που σήμαινε το άνοιγμα της ελληνικής οικονομίας στην παγκόσμια αγορά που είναι και η ουσία της Νεοφιλελεύθερης Παγκοσμιοποίησης, χωρίς πρώτα την οικοδόμηση μιας ανταγωνιστικής παραγωγικής δομής, έφερε την αποτυχία. Είναι λογικό, επομένως, οι δυνάμεις της αγοράς όταν δρουν ελεύθερα στην περιφέρεια να ενδυναμώνουν τις σχέσεις εξάρτησης με το κέντρο και να ενισχύουν τα εγγενή χαρακτηριστικά του καπιταλισμού και της οικονομίας της αγοράς όπως είναι η συγκέντρωση πλούτου και η φτωχοποίηση της πλειοψηφίας. Όπως ακριβώς συνέβη στην Ελλάδα.

## **Η ΕΕ (ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ) ΚΑΙ Η ΕΝΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ**

Στον πυρήνα της κρίσης και των επιπτώσεων που έχει πάνω στα λαϊκά στρώματα στην Ελλάδα βρίσκονται το άνοιγμα και η απελευθέρωση των αγορών που επιφέρει η Νεοφιλελεύθερη Παγκοσμιοποίηση, που στο γεωγραφικό χώρο που βρισκόμαστε εκφράζεται μέσω της ΕΕ. Αυτό που έφερε στη σημερινή της μορφή την ΕΕ θεσπίζοντας

την ενοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς, την κατάργηση δηλαδή κάθε περιοριστικού εμποδίου, ήταν η Συνθήκη του Μάαστριχτ του 1992, που καμία σχέση δεν έχει με την ενοποίηση των λαών.

Η ολοκλήρωση αυτή ήταν αναγκαία στα πλαίσια ενός διεθνώς εντεινόμενου ανταγωνισμού με τα άλλα μπλόκ του κεφαλαίου (αμερικάνικο, ιαπωνικό, κ.λπ.) καθώς μόνο μια ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά θα μπορούσε να επιβιώσει στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Δηλαδή (η συνθήκη του Μάαστριχτ) θεσμοποίησε στον ευρωπαϊκό χώρο την απρόσκοπτη και ανεμπόδιστη λειτουργία του μηχανισμού της αγοράς και την εξάλειψη κάθε παρέμβασης, η οποία θεωρείτο διαστρεβλωτική για την αναπτυξιακή διαδικασία. Είτε αυτή η παρέμβαση παίρνει τη μορφή κοινωνικών ελέγχων με την ευρεία έννοια είτε κοινωνικών ελέγχων με τη στενή έννοια.

[**Παρένθεση:** Κοινωνικοί έλεγχοι με την ευρεία έννοια (δασμοί κ.λπ.) προστατεύουν κατά κύριο λόγο την αστική τάξη της εκάστοτε χώρας απέναντι στον διεθνή ανταγωνισμό αλλά έχουν και κάποιες έμμεσες συνέπειες και για την υπόλοιπη κοινωνία. Κοινωνικοί έλεγχοι με την στενή έννοια έχουν ως στόχο την προστασία της κοινωνίας από τις επιδράσεις της αγοράς και εισάγονται κάτω από την πίεσή της, όπως έγινε μεταπολεμικά διεθνώς μέχρι τα μέσα του 1970 κατά την άνοδο της σοσιαλδημοκρατίας. Τέτοια έλεγχοι είναι η κοινωνική ασφάλιση, οι έλεγχοι στις εργασιακές σχέσεις, οι κρατικοποίηση τομέων παραγωγής βασικών αγαθών όπου θέλουμε να αποφύγουμε τη λογική του κέρδους, κ.λπ.]

Είναι γνωστό ότι οι κοινωνικοί έλεγχοι πάνω στις αγορές δημιουργούν δημοσιονομικά ελλείματα και δημόσιο χρέος. Επομένως, δεν μας κάνει εντύπωση ότι οι στόχοι που καθορίστηκαν από το Μάαστριχτ αφορούσαν τα υγιή δημοσιονομικά και ισοσκελισμένα ισοζύγια πληρωμών, έτσι ώστε με έμμεσο τρόπο να αναγκάζονται οι κυβερνήσεις να απαλείψουν σταδιακά κάθε κοινωνικό έλεγχο πάνω στις αγορές.

Η συνθήκη του Μάαστριχτ, ουσιαστικά θεσμοποίησε στον ευρωπαϊκό χώρο τις αλλαγές που είχαν ήδη ξεκινήσει «από κάτω» με την ανάδυση των πολυεθνικών στη διαδικασία διεθνοποίησης της οικονομίας της αγοράς. Ήταν, επομένως, οι αντικειμενικές τάσεις τους συστήματος για περαιτέρω αγοραιοποίηση και όχι κάποια ιδεολογία που την είχαν καποιοι κακοί πολιτικοί, όπως συχνά λέγεται για τους Θάτσερ και Ρήγκαν οι οποίοι ήταν οι πρώτοι που εφάρμοσαν τέτοιες πολιτικές στη δεκαετία του 1980. Αυτοί απλά έκαναν τη δουλειά που απαιτούσε η ανάπτυξη των πολυεθνικών

Δηλαδή, αφού την ανάπτυξη σήμερα την φέρνουν κατά κύριο λόγο οι πολυεθνικές, για να έρθουν να επενδύσουν στη χώρα σου πρέπει να είσαι ανταγωνιστικός. Και γίνεσαι περισσότερο ανταγωνιστικός όταν έχεις εξαλείψει κάθε εμπόδιο λειτουργίας στις αγορές

σου. Από κει πηγάζουν οι πολιτικές λιτότητας. Ως αναπόσπαστο κομμάτι της Νεοφιλελεύθερης Παγκοσμιοποίησης και της ΕΕ. Αυτό έκανε και κάνει η Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Γίνεται επομένως αντιληπτό ότι μέσα στην ΕΕ η συνέχιση της ανάπτυξης είναι άμεσα συνδεδεμένη με την αύξηση του βαθμού απελευθέρωσης και διεθνοποίησης των αγορών, δημιουργώντας έτσι καλύτερη ανταγωνιστικότητα μέσω του περιορισμού των ελέγχων. Αυτός ο αγώνας για την περαιτέρω διεθνοποίηση λαμβάνει χώρα τόσο ανάμεσα στα μπλοκ αλλά και στο εσωτερικό τους με τον σημαντικότερο παράγοντα να είναι η αύξηση της παραγωγικότητας μέσω της εξέλιξης της τεχνολογίας.

**[Παρένθεση για τον ανταγωνισμό μεταξύ των μπλόκ:** Εδώ αξίζει να τονίσουμε το τι γίνεται ακριβώς με τον ανταγωνισμό ανάμεσα στα οικονομικά μπλοκ. Παρά τον υπαρκτό ανταγωνισμό ανάμεσά τους παρατηρούμε τελευταία τη διαρκή συζήτηση μεταξύ τους για ενοποίηση των αγορών τους. Η διατλαντική συμφωνία ανάμεσα στη NAFTA και στην ΕΕ που ονομάζεται TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership) έχει στόχο να δημιουργήσει μία πελώρια ελεύθερη αγορά εκμηδενίζοντας κάθε κοινωνικό έλεγχο για την προστασία είτε της εργασίας είτε του περιβάλλοντος. Αντίστοιχα υπάρχουν διαπραγματεύσεις για τη Δια-ειρηνική Εμπορική Συμφωνία που θα ενοποιεί τις αγορές των ΗΠΑ με την Ιαπωνία, Αυστραλία κ.λπ. Παρατηρούμε δηλαδή πως το σύστημα τείνει προς την ολοκλήρωσή του, με το ότι αυτό συνεπάγεται για το επίπεδο διαβίωσης του συνόλου του πληθυσμού του πλανήτη. Το πιο ανήκουστο και ακραίο από αυτές τις συμφωνίες είναι ο λεγόμενος «διακανονισμός αντιδικίας επενδυτή-κράτους». Σύμφωνα με αυτόν το διακανονισμό αν αργότερα μια χώρα φτιάξει ένα νόμο π.χ. για την προστασία του περιβάλλοντος, τότε η εταιρία που θα υποστεί τις ζημιές από αυτό το νόμο θα μπορεί να μηνύσει το κράτος ώστε να πάρει πίσω το νόμο αυτό! Καταλαβαίνουμε δηλαδή ότι μπαίνουν οι βάσεις για την πλήρη εξάλειξη κάθε ίχνους οικονομικής και εθνικής κυριαρχίας των λαών πάνω στους φυσικούς τους πόρους που οδηγεί αναπόφευκτα σε μία παγκόσμια διακυβέρνηση στο μέλλον που θα διαχειρίζεται την παγκόσμια ελεύθερη αγορά.]

Παρά την ενοποίηση που στόχο είχε την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του ευρωπαϊκού μπλοκ στο σύνολό η βελτίωση αυτή είναι διαφορετικής φύσης από το κέντρο στην περιφέρεια. **Το κέντρο**, από τη μία μεριά, με το σταδιακό άνοιγμα των αγορών αντιμετώπιζε μια ολοκληρωτική αποβιομηχάνιση, καθώς οι μεγάλες βιομηχανίες μπορούσαν πλέον να μεταφέρουν ολόκληρα στάδια της παραγωγής στους εργασιακούς παραδείσους της Ασίας. Για να σταματήσει την αποβιομηχάνιση αυτή έπρεπε να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά του και ο μόνος τρόπος για να το κάνει ήταν μέσω της παραγωγής υψηλής έρευνας και τεχνολογίας και μιας συνακόλουθης

προηγμένης μεταποιητικής βιομηχανίας. Αλλά ο ανταγωνισμός όμως με τον κινέζικο καπιταλισμό, που μπορούσε να προσφέρει φθηνές απομιμήσεις των δυτικών προϊόντων, είχε ως συνέπεια την αναπόφευκτη συμπίεση των μισθών και συγκράτηση των τιμών, η οποία θα επέφερε τελικά συγκριτικό πλεονέκτημα στις οικονομίες του κέντρου. Αντίθετα, στην **περιφέρεια** η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας εξαρτάται από τη βελτίωση της παραγωγικότητας, δηλαδή μέσω επενδύσεων. Παρά αυτές τις διαφορές η πολιτική της Κοινότητας ήταν ενιαία. Έτσι η εξαφάνιση των εμποδίων στην κίνηση των αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίου και εργασίας (οι γνωστές 4 ελευθερίες) καθώς και τον ευρύτερο περιορισμό του Κράτους στον έλεγχο της οικονομίας, είχε ως συνέπεια τον περιορισμό μέχρι και την απώλεια του στοιχείου της «εθνικής οικονομίας» προς όφελος του στοιχείου «αλληλεξάρτησης» (για το κέντρο) και της «εξάρτησης» (για την περιφέρεια). Αυτή είναι η ουσία της νεοφιλελεύθερης συναίνεσης.

Η ανάπτυξη των περιφερειακών χωρών βασίστηκε στα κονδύλια που χορηγούνται από την Κοινότητα, τα οποία δεν μπορούν να αντισταθμίσουν την καταστροφή των εγχώριων βιομηχανιών που έφερε η διακοπή της κρατικής προστασίας τους και το γενικευμένο άνοιγμα των αγορών. Έτσι, καταλήξαμε στο συνεχές άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ των πλουσιότερων και φτωχότερων χωρών της ΕΕ με τις αντίστοιχες αποκλίσεις στην παραγωγικότητα και στην ανταγωνιστικότητα. Κατά τον ίδιο τρόπο μπορούμε να αντιληφθούμε ότι συμβαίνει στο εσωτερικό ενός ιεραρχικού καπιταλιστικού συστήματος μιας χώρας όπου η δράση της αγοράς σημαίνει την ενίσχυση του χάσματος μεταξύ πλούσιων και φτωχών. Σε αντίθεση, λοιπόν, με τα προ-ενταξιακά φληναφήματα της ελληνικής ελίτ περί σύγκλισης μεταξύ κέντρου και περιφέρειας η πραγματικότητα δεν χωράει αμφισβήτηση. Άλλωστε ήταν αναμενόμενο η δημιουργία της Κοινής Αγοράς με άρση των προστατευτικών ελέγχων να οδηγήσει σε απόκλιση των μελών της ένωσης. Και αυτό διότι η συμμετοχή σε μία οικονομική ένωση μελών με άνισα επίπεδα ανάπτυξης οδηγεί αναπόφευκτα σε σταδιακή απόκλισή τους.

## **ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ (ενδεικτικά)**

### **Γεωργία (στοιχεία World Bank)**

Όπως είναι αντιληπτό ο αγροτικός τομέας έχει πολύ μεγάλη σημασία για την αυτοδυναμία μιας χώρας λόγω διατροφής. Άρα η καταστροφή του που έλαβε χώρα μέσα από τη λειτουργία των αγορών της ΕΕ είναι σημαντικό πλήγμα για μια πολιτική οικονομικής αυτοδυναμίας. Τα στοιχεία που έχουμε για την εξέλιξη της γεωργίας μας μιλούν από μόνα τους.

Ο αγροτικός τομέας απασχολούσε 31% του ενεργού πληθυσμού το 1981 για να φτάσει στο 8% το 2008. Μέσος ρυθμός αύξησης ετήσιας παραγωγής 2,7% (1961-1981) ενώ -2%

(1990-2008). Κυρίως, η καταστροφή αυτή αποτυπώνεται στο αγροτικό ισοζύγιο το οποίο 8πλασιάστηκε με την ένταξη στην ΕΟΚ. (1974-1980) 45 εκ. δολ. πλεόνασμα ενώ 1860 εκ. δολ. έλλειμα το 1997!

Η αιτία για την καταστροφή αυτή είναι η αγοραιοποίηση που έφερε η άρση των προστατευτικών ελέγχων υποβοηθούμενη από την ΚΑΠ. Η ΚΑΠ ουσιαστικά καθορίζει το τι και πόσο θα παράγουμε σε σχέση με τις ανάγκες της Κοινής Αγοράς παρά με τις δικές μας ανάγκες ως λαού δίνοντας παράλληλα ορισμένες μεταβιβάσεις/κονδύλια. Η αγοραιοποίηση που συνέβει προφανώς ωφέλησε τους οικονομικά ισχυρότερους δηλαδή αυτούς που κατέχουν τα μέσα να αντέξουν στον σκληρό ανταγωνισμό της Κοινής Αγοράς. Έτσι οι τεράστιες αγροτικές επιχειρήσεις του Βορρά έχουν γίνει πια ασυναγώνιστες καθώς έχουν συγκεντρώσει τεράστιο κεφάλαιο και εκτάσεις. Οι μεταβιβάσεις της ΕΕ απλά συγκάλυψαν το πρόβλημα διατηρώντας στα ίδια περίπου επίπεδα το εισοδήμα των μεγαλοαγροτών. Με αποτέλεσμα την απώλεια της μερικής αυτάρκειας σε αγροτικά προϊόντα που είχαμε πριν την ένταξη και τα εμπορικά ελλείματα.

Βέβαια, οι χώρες που έχουν πλεονάσματα στο αγροτικό ισοζύγιο δεν σημαίνει ότι καλύπτουν τις διατροφικές ανάγκες του λαού τους. Και αυτό συμβαίνει διότι σήμερα στην εποχή της ΝΠ η παραγωγή προσανατολίζεται στην εξωτερική αγορά, δηλαδή τις εξαγωγές. Γι' αυτό παρατηρούμε φαινόμενα όπως της Ινδίας, όπου έχουμε μαζική πείνα και υποσιτισμό για μεγάλα κομμάτια του πληθυσμού ενώ τα αγροτικά πλεονάσματα είναι πελώρια.

Είναι επομένως αντιληπτό ότι η ενσωμάτωση στη διεθνοποιημένη οικονομία της αγοράς οδηγεί αναπόφευκτα σε μεγέθυνση των ήδη μεγάλων αγροτικών επιχειρήσεων του Βορρά, που έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα παραγωγικότητας/ανταγωνιστικότητας, συγκέντρωση της παραγωγής και μείωσης των εξόδων καλλιέργειας. Σε αυτό το πλαίσιο οι μικροί αγρότες του Νότου είναι αδύνατο να ανταπεξέλθουν

## **Εργασιακά**

Στα εργασιακά παρατηρούμε την πλήρη απελευθέρωση της αγοράς εργασίας και την ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων. Κατακτήσεις που είχαν επιβληθεί από τους αγώνες του εργατικού κινήματος τώρα πετιούνται στα σκουπίδια μονομιάς. Ομαδικές απολύσεις με τον εργοδότη να μην περιορίζεται από τίποτα, η σταδιακή κατάργηση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας (περιπτώσεις COSCO με συμβάσεις μιας μέρας), την κατάργηση της διαιτησίας και πολλά άλλα συνθέτουν μια εικόνα που μας γυρίζει πίσω στον άγριο καπιταλισμό του 19ου αιώνα. Και αυτό γίνεται για να μπορεί η ευρωπαϊκή αγορά εργασίας να ανταγωνιστεί την αμερικάνικη και την ασιατική. Όπως γίνεται αντιληπτό οι παραπάνω συνθήκες δημιουργούν στην Ελλάδα ένα ελκυστικό επενδυτικό

περιβάλλον για τις πολυεθνικές, οι οποίες επενδύοντας εδώ θα καταφέρουν να μειώσουν την ανεργία στο μέλλον. Εν τούτοις το πιο σημαντικό είναι ότι αυτή η μείωση της ανεργίας θα είναι πλασματική καθώς πλέον μιλάμε για περιστασιακή και μερική απασχόληση παρά για τη πλήρη απασχόληση του παρελθόντος. Αλλά ακόμα και αυτά είναι ευχολόγια καθώς πρέπει να έχουμε συγκριτικό πλεονέκτημα με άλλες αντίστοιχες οικονομίες που προσφέρουν και αυτές εργασιακές σχέσεις γαλέρας.

## **Φοιτητικά**

Όσον αφορά το κομμάτι της εκπαίδευσης ακολουθείται πάνω κάτω η ίδια λογική, δηλαδή η ενσωμάτωσή της στην αγορά. Αυτή η λογική εισήχθη στον ευρωπαϊκό χώρο με τη Διακήρυξη της Μπολόνια που είχε ως στόχο να διασφαλίσει α) την διεθνή ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης και β) την αποτελεσματική σύνδεσή της με την αγορά εργασίας. Οι στόχοι αυτοί συνδέονται άμεσα με το στόχο ελαστικοποίησης της αγοράς εργασίας στο πλαίσιο ανταγωνισμού με τα άλλα μπλοκ. Εκεί εντάσσεται και ο κατακερματισμός των πτυχίων σε κύκλους σπουδών μέσω της χρήσης πιστωτικών μονάδων, ώστε να είμαστε εργαζόμενοι χωρίς δικαιώματα. Έτσι, η 3βαθμια εκπαίδευση θα ακολουθεί τα ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια λειτουργίας είτε με άμεσο είτε με έμμεσο τρόπο. Είτε θα είναι, δηλαδή, ιδιωτικής ιδιοκτησίας είτε θα είναι τυπικά δημόσια αλλά θα χρηματοδοτείται από ιδιώτες. Δημιουργείται ένα Πανεπιστήμιο το οποίο λειτουργεί για τις ανάγκες της αγοράς, οι οποίες καθορίζονται από αυτούς που έχουν μεγαλύτερη χρηματική δύναμη. Το διαρκές κυνήγι του κέρδους σημαίνει ότι σχολές ή τμήματα θα ατροφούν σταδιακά και θα κλείνουν αφού έτσι αποφάσισε το αόρατο χέρι της αγοράς. Καθώς από τη μεριά της ζήτησης οι επίδοξοι φοιτητές θα επιλέγουν σχολές που θα μπορούν να τους δώσουν μια θέση εργασίας και από τη μεριά της προσφοράς τα πιο πρακτικά τμήματα όπως οι μηχανικοί ή οι μάντζερ μπορούν να εξασφαλίζουν πιο εύκολα χρηματοδότηση, σε αντίθεση με άλλες πιο θεωρητικές σχολές. Άρα σχολές όπως των κλασικών σπουδών ή Ιστορίας θα μπουκ αναπόφευκτα στο περιθώριο. Το Πανεπιστήμιο δεν θα έχει πλέον ως στόχο τη γνώση αλλά την εξυπηρέτηση των αναγκών της αγοράς που θα εκφράζονται από τους μάντζερ που θα τα διοικούν. Μετατρέπεται δηλαδή η 3βαθμια εκπαίδευση σε ένα ακόμα πεδίο εκμετάλλευσης από τις πολυεθνικές με στόχο το κέρδος.

Η εκπαίδευση γίνεται πλέον και στην Ελλάδα ακόμα πιο ταξική. Και σίγουρα στο μέλλον θα δούμε την άνοδο των φοιτητικών δανείων και των φοιτητών να κάνουν μία και δύο δουλειές προσπαθώντας να τα ξεπληρώσουν.

**Συμπερασματικά:** Αυτό που διαφαίνεται από τα παραπάνω είναι ότι το πλαίσιο της Νεοφιλελεύθερης Παγκοσμιοποίησης που εκφράζεται από την ΕΕ είναι ασφυκτικό για τη μεγάλη πλειοψηφία του λαού. Η πολιτικές λιτότητας είναι μονόδρομος για να έρθει η

ανάπτυξη των πολυεθνικών στο ελληνικό προτεκτοράτο. Αυτό που πρέπει να καταλάβουμε είναι ότι η κατάσταση αυτή ήρθε για να μείνει. Δεν πρόκειται να επιστρέψουμε κοινωνικά στις εποχές προ-μνημονίου. Οικονομικά μπορεί και να επιστρέψουμε, δηλαδή θα δούμε τα οικονομικά μεγέθη να βελτιώνονται. Αύξηση της ανάπτυξης, μείωση της ανεργίας. Αλλά παρόλα αυτά στο βωμό της ανάπτυξης θα έχει θυσιαστεί ένας ολόκληρος λαός που θα ζει σε συνθήκες Λατινικής Αμερικής με την ανισότητα να αυξάνεται ως αποτέλεσμα της εξάλειψης κάθε ελέγχου στις αγορές. Δύο δρόμοι υπάρχουν. Ο ένας είναι ο μονόδρομος των ελίτ. Ο άλλος είναι η αντίσταση στην οικονομική κατοχή. Η μονομέρής έξοδος από την ΕΕ και η ΡΗΞΗ με τη Νέα Διεθνή Τάξη της ΝΠ, ώστε να χτιστεί μία Αυτοδύναμη Οικονομία από μία κυβέρνηση ενός Μετώπου για την Κοινωνική και Εθνική Απελευθέρωση.

~